

Lausunto

Edustajakannedirektiivin täytäntöönpano

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/9183/2021

Vammaisfoorumi kiittää mahdollisuudesta lausua Edustajakannedirektiivin täytäntöönpanoa koskevasta työryhmämietinnöstä.

Vammaisfoorumi pitää lähtökohtaisesti edustajakannetta ja sen kansallista implementointia tervetulleena uudistuksena. Parhaimmillaan tästä voi tulla tärkeä lisätyökalu myös vammaisille kuluttajille ja siten vahvistaa heidän oikeusturvaansa. Myös suhteessa esteettömyysdirektiivin valvontaan ja täytäntöönpanoon tällä voi olla suuri potentiaalinen arvo uutena instrumenttina.

Käytännössä tämän uuden vaihtoehdon käyttöönotto voi olla hallinnollisesti ja taloudellisesti raskasta. Koska tähän tarkoitukseen ei ole varattu julkista rahoitusta tai julkista oikeusapua, tämä voi käytännössä estää sekä vammaisia henkilöitä että vammaisjärjestöjä tosiasiallisesti käyttämästä edustajakannetta oikeussuojakeinona. Tältä osin eivät siis kaikki direktiivin tavoitteetkaan oikeusturvan vahvistamisesta kaikilta osin toteudu vammaisille henkilöille ja heitä edustaville järjestöille. Tästä syystä myös julkista rahoitusta edustajakanteiden ajamiselle tulisi vahvistaa, esimerkiksi mahdollistamalla järjestöille ja yksilöille julkisen oikeusavun käytön rahoituslähteenä. Kolmannen tahon käyttäminen rahoituslähteenä ei anna riittävästi takeita esimerkiksi usein marginaaliseksi kohderyhmäksi mielletyille vammaisille ja vammaisjärjestöille.

Vammaiset henkilöt ovat tyypillisesti muita ihmisryhmiä heikommassa sosioekonomisessa asemassa, jolloin näennäisesti tasapuolinen taloudellinen kuormitus voi olla tosiasiallisesti juuri vammaisia välillisesti syrjivää. Myös esimerkiksi valtakunnallisten vammaisjärjestöjen yhteistyöjärjestö Vammaisfoorumi on tähän mennessä saanut hyvin niukasti julkista rahoitusta oikeuksien valvontaan. Tämä tosiasiallisesti vaikeuttaa järjestöä käyttämästä edustajakanteen mahdollistamaa oikeutetun yksikön asemaa, vaikka se muuten yhteisenä toimijana voisi olla tarkoituksenmukainen taho.

Yksilöiden oikeusturvan ja prosessiekonomisten näkökulmien valossa olisi myös tarkoituksenmukaisempaa, että jo markkinaoikeus voisi päättää korvauksista. Tämä vähentäisi prosessipainetta tuomioistuimissa, kun asia voitaisiin useammin käsitellä vain yhteen kertaan eikä erillisen prosessi korvauksista olisi tällöin välttämätön. Tämä parantaisi sekä yksilöiden oikeusturvaa kanteiden perusteet eivät ehdi vanheta. Myös muiden oikeusturva paranisi tällöin välillisesti, sillä siviilioikeusjärjestelmä kuormittuisi vähemmän ”ylimääräisistä” kanteista.

Koska vammaiset henkilöt useasti myös kärsivät ns. digitaalisesta kuilusta, on myös nyt valittu opt-in menettely ongelmallinen, sillä siinä on nimettävä kuluttajat jo prosessin alkuvaiheessa. Opt out -menettely sitä vastoin mahdollistaa kanteiden joustavamman ajamisen ja laajemman kuluttajaryhmän etujen puolesta toimimisen ilman, että jokainen kuluttaja tarvitsee yksilöidä jo prosessin alkuvaiheessa. Tämä olisi merkittävästi paremmin suojannut myös vammaisten kuluttajien asemaa ja oikeussuojaa. Myös tältä osin näennäisesti neutraali menettely asettaa tosiasiallisesti monet

vammaiset henkilöt muita heikompaan asemaan heidän vammastaan ja digitaalisista valmiuksista johtuen.

Näistä syistä johtuen Vammaisfoorumi yhtyy täysin kuluttajaliiton sekä kilpailu- ja kuluttajaviraston esittämään eriävään mielipiteeseen sekä kuluttajaliiton täydentävään lausumaan liittyen Edustajakannedirektiivin täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietintöön.

Helsingissä 31.3.2022

Lisätietoja:

Elias Vartio, Vammaisfoorumin varapuheenjohtaja, SAMS:n lakimies (Elias.vartio@samsnet.fi)